

Etični Kodeks EATE (2007, 2011 in prenovljen 13.2.2012)

Uvod

Namen Etičnega kodeksa EATE je, da daje etične smernice nacionalnim organizacijam, združenih v EATO, kakor tudi posameznim članom. Njegov namen je pomagati članom EATE, ki delujejo na psihoterapevtskem, svetovalnem, organizacijskem in izobraževalnem (edukacijskem) področju, da ravnajo etično¹. Vsaka nacionalna organizacija ima nalogo, da ga uskladi in uporabi skladno z nacionalnim deontološkim kodeksom.

Poleg tega kodeks seznanja javnost o tem, kakšno vedenje lahko v tem kontekstu pričakujejo od članov tega združenja.

Kodeks se osredotoča na kriterije profesionalnega etičnega ravnanja. Vrednote in z njimi povezana etična načela so podlaga za oblikovanje etičnega vedenja in prepoznavanje neetičnega vedenja. Je zavezujoč temeljni dokument za vse člane EATE in ga lahko spreminja samo svet EATE. EATINE etične smernice (obnovljene novembra 1995), ki jih sedaj imenujemo deontološke smernice, so še vedno veljavne in jih lahko nacionalna združenja prilagodijo svojim potrebam. Tako, da gre za dva ločena dokumenta.

Nacionalne organizacije pridružene EATI sprejmejo EATIN etični kodeks in ga uporabljajo kot referenčni okvir za analizo situacij, specifičnih za njihove člane. Vsak posameznik/ca mora v svoji praksi ravnati skladno z etičnim kodeksom EATE. Če temu ni tako, morajo nacionalne organizacije oblikovati sankcije².

Kodeks ima tri dele: prvi del je uvod v Kodeks in opisuje osnovne poglede na etiko; drugi del je jedro Kodeksa in definira temeljne vrednote ter z njimi povezana etična načela. Tretji del govori o uporabi teh vrednot in načel v praksi.

Ti trije deli so sestavljeni takole:

I del: Splošni okvir etike

- 1.1. Nekaj definicij etike
- 1.2. Temeljna izhodišča
- 1.3. Pristop Etičnega kodeksa
- 1.4. Glavni cilji
- 1.5. Zavezanost
  - 1.5.1 Zavezanost za nacionalne organizacije EATE
  - 1.5.2 Zavezanost za člane nacionalnih združenj

II del: Jedro etičnega kodeksa

---

¹ Izraz »praktik« se v tem kodeksu nanaša na vse člane EATE, ki uporabljajo TA in/ali druge koncepte kot modele za razumevanje in spreminjanje posameznikov, parov, skupin ali organizacij. Izraz »klient« označuje vsakega uporabnika, pacienta, študenta, skupino ali organizacijo, ki je prejemnik profesionalnih storitev članov EATE.

² Sankcije lahko vključujejo začasno ali trajno prenehanje članstva.

- 2.1. Temeljne vrednote
- 2.2. Temeljna etična načela

III del: Od etičnega kodeksa do prakse

- 3.1. Uvod
- 3.2. tabela za etično presojo
- 3.3. zaključek

Dodatek: Členi Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki se nanašajo na osnovne vrednote

I. del

Splošni okvir etike

1.1. Nekaj definicij etike

Etika³ v najširšem smislu je filozofska disciplina, ki proučuje človekova dejanja, tako moralno namero kot človekovo voljo. Etika⁴ predpostavlja sposobnost izbiranja, kako delovati. Vključuje sposobnost izbire skladno z lastnimi parametri (subjektivna etika) ob upoštevanju perspektive drugega (intersubjektivna etika).

Deontologija (profesionalna etika) je veda o moralni obvezi in zavezanosti praktikov, da ravnajo etično.

1.2. Temeljna izhodišča

- Obstaja tesna zveza med etiko in prakso⁵: Vedenje je lahko etično ali ne, odvisno od tega ali spodbuja ali ne dobrobit sebe in drugih.
- Etika je splošni okvir, ki vodi praktika pri zagotavljanju profesionalne storitve in vedno podpira prakso. Ni omejena le na reševanje težkih in problematičnih situacij.
- Etika prepozna vrednote, ki pomagajo ljudem uresničiti svoj potencial kot človeško bitje; Vrednote so v temeljih etičnih načel, ki so vodilo za uresničenje teh vrednot. Ta načela so v temeljih deontoloških norm in služijo kot smernice za profesionalno prakso.

1.3. Pristop k Etičnemu Kodeksu

---

³ Ta definicija je prevzeta iz italijanskega slovarja, Dizionario delle Idee, Sansoni, 1977, str. 392

⁴ V strogem pomenu je etika sinonim za moralnost («Ethos» in «Mos» v grščini in latinščini in pomeni navadno-
nprav-običaj) in se nanaša na človekovo sposobnost samo-spraševanja, da bi dosegel izpolnitev. To pomeni, da
ravnamo etično, ko uresničujemo svoj potencial in prispevamo k samoizpolnitvi drugega.

⁵ Praksa pomeni profesionalni odnos pomoči, ki se odvija, ko se praktik in uporabnik strinjata o jasno
dogovorjenem načinu dela. To se nanaša na vsa štiri področja specialnosti: psihoterapijo, svetovanje,
izobraževanje in organizacija; način uporabe je lahko različen, toda logika je ista na vseh štirih področjih.

Etični kodeks EATE določa *temeljne vrednote*. Te vrednote ponujajo referenčni okvir za informiranje praktika o njegovem lastnem osebnem in profesionalnem vedenju s ciljem, da podpirajo dobrobit ljudi vključenih v profesionalne odnose. Te vrednote pomagajo oblikovati kriterije za etično in profesionalno vedenje. Kodeks vsebuje osnovne vrednote in z njimi povezane etična načela ter služijo kot osnova za informiranje o etičnosti prakse v vseh vrstah poklicnih pomoči.

Deontološke smernice (smernice za profesionalno etiko) vsebujejo niz predpisanih pravil za usmerjanje vedenja praktika za zaščito pravic vsakega uporabnika. Te smernice so tesno povezane z veljavnimi zakoni v državi in so specifična za različne strokovne organe.

Namen etičnega kodeksa in deontoloških smernic je, da zajamči človekove pravice in da zagotovi usklajenost z veljavnimi zakoni v državi.

Kodeks predvsem poudarja, kako pomembno je, da spoštujemo jasno opredeljene vrednote in se držimo etičnih načel, zato da se ustvari referenčni okvir za obravnavo cele vrste situacij, tudi takrat, ko te niso specifično opisane v etičnem kodeksu.

Takšen pristop pomeni premik v težišču etične prakse od niza pravil, ki določajo, kako se mora ali ne sme ravnati, k razmisleku o vrednotah in načelih, ki vodijo TA praktika. Opisovanje naše etike v smislu splošnih vrednot in načel pomaga, da se v praksi upoštevajo tudi kulturne razlike znotraj EATINE združbe ter omogoča nacionalnim organizacijam, da jih na podlagi predlog povežejo z nacionalnim deontološkim kodeksom (kodeksom poklicne etike). Možne so situacije, ki jih posamezna določila kodeksa ne predvidevajo ali pa se pri odločanju soočamo z več kot enim etičnim načelom. V takšnih situacijah je izbor možno opredeliti kot neetičen le, če lahko dokažemo, da praktik ni s primerno skrbnostjo upošteval vrednot in načel TA. Navajanje zgledov lahko služi kot primer dobre prakse, ne pokriva pa področja v celoti.

1.4. Glavni cilji

1. Vzpodbuditi praktikovo zavedanje in razmišljanje o etičnih pojmih (vrednotah in načelih in tudi normah in prepovedih) s ciljem vzpostavitve referenčnega okvirja za analizo človeških situacij.
2. Dati članom EATE jasen etičen okvir, s katerim pridobi praktik merila za svoj izbor moralnih pozicij, katere lahko uporabi za osnovo pri analizi situacije v praksi.
3. Navesti nekaj zgledov za uporabo etičnih načel, ki izhajajo iz vrednot, tako da praktiki namesto preprostega, pretiranega prilagajanja pravilom razumejo odnos med načeli in vrednotami.
4. Predstaviti nujnost razmišljanja o sebi (avtorefleksija), tako da se posamezniku predstavi vrednote in etična načela, ne pa seznam pravil in zahtevanih načinov vedenja.

1.5. Zavezanost

Zaradi narave organizacije EATE, združenja združenj, je to poglavje napisano v dveh delih: Prvi del se nanaša na združenja (društva, organizacije), drugi pa na posamezne člane EATE. Sprejem Etičnega kodeksa je pogoj za članstvo v EATI, tako za združenja kot za posamezne člane.

1.5.1. Zavezanost nacionalnih organizacij, pridruženih v EATO

Vsaka EATI pridružena nacionalna organizacija sprejema ta etični kodeks in se zavezuje, da bo:

- Oblikovala svoje lastne deontološke smernice (ki lahko temeljijo na EATINIH deontoloških smernicah) skladno z/s:
  - etičnim kodeksom EATE
  - profesionalnimi smernicami za prakso EATE in ITAA
  - lastno nacionalno zakonodajo.
  - Nacionalne deontološke smernice morajo upoštevati različne poklice TA praktikov in kulturološke vidike
- da bo zagotovila, da bo vsak njen član podpisal in uporabljal v svoji praksi Etični kodeks EATE, poklicne smernice EATE in ITAA in nacionalne deontološke smernice.
- Da bo skrbela za razreševanje lokalnih situacij, ko poklicno vedenje posameznega člana ni skladno z nacionalnimi deontološkimi smernicami, Etičnim kodeksom EATE in državno zakonodajo.

1.5.2. Zavezanost za člane nacionalnih organizacij

Vsak posamezni član EATE (običajno kot član nacionalne organizacije) se strinja z etičnim kodeksom EATE in se zavezuje k:

- uporabi slednjega kot referenčni okvir za svoje etično razmišljanje in refleksijo ter kot vodilo pri svoji praksi;
- upoštevanju deontoloških smernic svoje države (poklicne etične smernice) glede na specifičnost svoje stroke.

Vsak posameznik je odgovoren za lastno profesionalno vedenje in se mora zavedati svoje pripadnosti skupnosti EATE. V primeru, da posameznikovo vedenje ni skladno z nacionalnimi in EATINIMI etičnimi smernicami, bo nacionalna organizacija opravila preiskavo ter uvedla sankcije, če bo ocenila, da je to potrebno.

Vsak učitelj EATE se zavezuje, da bo vključeval razpravo o kodeksu na vseh ravneh usposabljanja.

II del: Jedro etičnega kodeksa

Jedro Etičnega kodeksa

Etika je disciplina, ki jasno razlaga osnovne vrednote, ki usmerjajo razmišljanje in vedenje ljudi.

Vrednote izhajajo iz bivanjskega (eksistencialnega) in filozofskega pogleda, veljajo za vsakogar in prispevajo k dobrobiti sebe in drugih. So univerzalne in presegajo tako kulturne norme kot tudi posameznikove aspiracije po samouresničitvi.

Etična načela izhajajo iz vrednot in narekujejo stališča, ki jih je potrebno privzeti, da prevedemo vrednote v poklicno prakso. Zaradi njihove narave je potrebno načela razlagati kulturološko.

Nekatera načela se lahko v različnih kulturah izražajo na različne načine. Veljajo tudi za vsakogar, ki je neposredno ali posredno vključen v aktivnost praktika.

V tem delu besedila bomo identificirali in opredelili specifične vrednote in etična načela. Vrednote so bistvene za celoten zdrav človeški razvoj, tako pri posamezniku kot v medčloveških odnosih in jih lahko zato upoštevamo kot osnovne človekove pravice. Vrednote, ki so opisane v tem Kodeksu so skladne s Splošno deklaracijo človekovih pravic⁶.

Etična načela so definirana na kratko. V praksi jih je potrebno uporabljati tako, da se upošteva vse osebe, ki jih to neposredno ali posredno zadeva. Zato je za vsako načelo naveden seznam možnih vsebin, ki jih je potrebno obravnavati, z namenom zagotoviti etično vedenje do klienta, do sebe kot praktika, do oseb v usposabljanju, do trenerja (učitelja), do kolegov in človeškega okolja/skupnosti.

2.1. Osnovne vrednote

Vrednota pomeni to, kar je osnovno za človeško bitje, kar podpira osebni razvoj in izpolnitev posameznika ter drugih. Nanaša se na naravno pravo, ki določa, kako se ljudje spoštljivo vedejo do sebe in drugih. V nadaljevanju navedene vrednote sovpadajo s človekovimi pravicami in so vključene v Splošni deklaraciji človekovih pravic.

Ta referenčni okvir je skladen z eksistencialnim in filozofskim pogledom TA. Veliko je še vrednot, ki so izpeljane iz spodaj navedenih. Zato naj člani EATE spodnjega seznama ne razumejo kot vseobsegajočega.

Glede na vrsto aktivnosti, ki so zajete, so temeljne vrednote:

1. Človekovo dostojanstvo⁷

Vsi ljudje so enakovredni, ne glede na spol, socialni položaj, religijo, etnično poreklo, fizično ali duševno zdravje, politično prepričanje, spolno usmerjenost, itd.

2. Samoopredelitev⁸

Vsakdo se svobodno odloča o svoji bodočnosti v okviru zakonodaje svoje države, ob dolžnem upoštevanju svojih potreb in potreb drugih. Vsakdo se lahko uči iz svojih izkušenj, da postane odgovoren zase, pri čemer mora upoštevati naravo sveta in svobodo drugih.

3. Zdravje⁹

Fizična in mentalna stabilnost sta pravici slehernega posameznika in mora biti zagotovljeno njuno aktivno varstvo.

4. Varnost¹⁰

Vsakdo potrebuje možnost, da raziskuje in raste v okolju, ki mu daje občutek varnosti.

---

⁶ To je dne 10. 12.1948 razglasila Generalna skupščina združenih narodov v Universal Declaration of Human Rights.

⁷ Člen 1,2,3 Splošne deklaracije o človekovih pravicah, glej dodatek.

⁸ Člen 18,19 Splošne deklaracije o človekovih pravicah, glej dodatek

⁹ Člen 24. in 25. Splošne deklaracije o človekovih pravicah, glej dodatek

5. Vzajemnost¹¹

Ker ljudje živimo in odraščamo v svetu medsebojnih odnosov, smo vzajemno povezani in medsebojno vplivamo na dobrobit drug drugega. Pri tem razvijamo soodvisnost z drugimi tako, da gradimo svojo lastno varnost in varnost drugih.

Te vrednote so med seboj neposredno povezane in vplivajo na TA prakse pri njihovem praktičnem delu.

2.2. Temeljna etična načela

Zaradi narave vrednot in njihovega pomena v človekovem življenju ter z namenom zagotoviti spoštovanje in pravice vseh, je potrebno določiti jasne smernice vedenja, ki se tesno navezujejo na vrednote. Etična načela izhajajo iz vrednot in služijo kot napotki za prakso, ki naj spodbuja človekovo dobrobit, rast in razvoj. Imajo normativen pomen in postavljajo merila etičnega vedenja.

Z uporabo vrednot kot izhodišča je možno določiti niz etičnih načel, od katerih so glavni:

- Spoštovanje
- Opolnomočenje
- Zaščita
- Odgovornost
- Zavezanost v odnosu

Pri poklicih, kjer se nudi pomoč, se etična načela nanašajo na številne ciljne skupine z namenom vplivati na etično vedenje. Glavne so:

- Klienti
- Praktik sam
- Osebe v usposabljanju (študenti)
- Kolegi
- Človekovo okolje / skupnost

TA praktik bo preučil vsako vrednoto in izpeljano etično načelo ter v sebi premislil in sprejel odločitve, kakšno držo naj zavzame in kako naj se vede do vsake od navedenih ciljnih skupin. Praktik bo analiziral vse situacije, upošteval vpliv etičnih načel na njihovo prakso in izbral vedenje, ki bo upoštevalo raznovrstnost dejavnikov, npr. klient, sam osebno, okolje itd.

Po kratki opredelitvi vsakega etičnega načela sledi seznam točk, ki jih je treba upoštevati. To bo omogočilo praktiku, da ovrednoti situacijo in prevzame odgovornost za odločitve. Najprej so navedeni primeri dobre prakse, kot odziv na neko etično načelo sledi seznam načel, ki jih je potrebno uporabiti v TA praksi. Namen tega seznama je spodbuditi prakse da razmišljajo o prenosu

---

¹⁰ 22. in 23. člen Splošne deklaracije o človekovih pravicah, glej dodatek

¹¹ Člen 29 Splošne deklaracije o človekovih pravicah, glej dodatek

načel v prakso. Seznam ni popoln in vsak praktik bo našel svoj lastni odgovor za vsako od ciljnih skupin. V tem procesu si bo praktik lahko razjasnil razloge za svoje vedenje.

1. Spoštovanje vsake osebe kot človeškega bitja, ne glede na njene specifične lastnosti ali značilnosti
  - klientov: praktik bo v celoti razmislil in poskusil razumeti osebne poglede in pričakovanja slehernega posameznika. Praktik bo pomagal posamezniku, da svoje življenje uskladi s svojimi lastnimi pogledi. Klientu bo zagotovil svoje najboljše možne storitve. Zagotovil bo varno in profesionalno okolje in, zavedajoč se moči svojega položaja, bo poskrbel za zaupanja vredno okolje, ter se izogibal situaciji, v kateri bi bil kdorkoli izkoriščen, itd.
  - samega sebe: praktik bo upošteval svoje poglede/težave/možnosti izbire in napotil klienta k drugemu, kompetentnemu kolegu, če sam ne želi ali ne more obravnavati klienta ali situacije, itd.
  - oseb v usposabljanju: trener (učitelj), bo upošteval ravni usposabljanja in nudil osebi v usposabljanju ustrezno podporo, zagotovil vse potrebne izobraževalne vire in bo odprt za dialog o svojem slogu poučevanja, z namenom, da ga uskladi z učnimi potrebami študentov, itd.
  - kolegov: praktik bo pozoren na profesionalnost kolegov in v primeru, da se pojavijo razlogi, se o njih neposredno pogovori s kolegom. Prisluhnil bo njegovemu odgovoru in nato o problemu samostojno presodil, itd.
  - skupnosti: praktik bo upošteval kulturne posebnosti svoje skupnosti in ne bo vsiljeval svojih lastnih vrednot, itd.

2. *Opolnomočenje*, ki poudarja pomen stopnjevanja osebne rasti
  - klientov: praktik se zavezuje, da bo pri svojem delu pri klientih razvijal zavest o njihovem dostojanstvu, odgovornosti in pravicah, itd
  - samega sebe: praktik se bo nenehno izraževal na svojem specialističnem področju z namenom, da bo širil svoje znanje in bo skrbel za svojo profesionalno in osebno rast, itd.
  - oseb v usposabljanju: učitelj (trener) bo ocenil kompetence (usposobljenost) svojih študentov in jim omogočil razvoj njihovih potencialov, rast in dobrobit, itd.
  - kolegov: praktik bo spoštoval prispevke kolegov in bo ustvarjal priložnosti za širitev njihove strokovnosti, bo voljan deliti z njimi svoje znanje in izkušnje, namesto da bi jim zavidal njihova odkritja, itd.
  - skupnosti: praktik pri svojem razmišljanju upošteva širše koristi skupnosti, kakor tudi posameznikov, itd.

3. *Zaščita* vključuje skrb zase in za druge (fizična, duševna, itd.) z upoštevanjem enkratnosti in vrednosti vsakega posameznika:
  - klientov: praktik bo nudil ustrezne storitve svojim klientom, tako da bo zagotovil varno delovno okolje (npr. zaupnost, fizično varnost, zavestno privolitev za visoko tvegane postopke) in bo pozoren na destruktivne težnje klienta. Ne bo sklenil ali vzdrževal poklicnega dogovora (pogodbe), v katerem bi lahko druge dejavnosti ali

odnosi ogrozili poklicno pogodbo (G)¹². Spoštoval bo zaupnost tudi po končanem terapevtskem odnosu (H), itd.

- samega sebe: praktik bo poskrbel za svoje lastne vrednote in izobraževalni proces, zavrnil bo delo v situacijah, ki bi bile v nasprotju z njim samim ali bi bile zanj prezahtevne. Poskrbel bo za svojo varnost in se odločil zaključiti odnos s klientom, v primeru, da njegovo telesno ali duševno stanje zmanjšuje njegovo sposobnost za učinkovito in kompetentno delo s klientom. (K), itd.
- oseb v usposabljanju: trener (učitelj) bo opogumljal študente, da prepoznajo svoje prednosti in omejitve, da bi zaščitili sebe in kliente pred neustreznimi ali škodljivimi intervencijami. Spodbujali bodo študente k skrbijo za osebno in strokovno rast, upoštevač njihov osebni stil, se lotevali osebnih problemov, ki zmanjšujejo njihovo varnost ali varnost drugih.
- kolegov: praktik bo pripravljen soočiti se s kritičnimi izjavami ali dejanji kolegov (B), itd.
- skupnosti: praktik bo zagotavljal storitve klientom v popolnem skladju z obstoječo zakonodajo države(l), itd.

4. *Odgovornost* pomeni upoštevati posledice svojih dejanj kot klient, učitelj, terapevt, supervizor, svetovalec, itd.

- do klientov: praktik bo sklepal jasne dogovore (pogodbe) in vzpostavil profesionalni odnos na način, da ne bo škodil klientu v primerih, ko klient ni sposoben ali voljan delovati avtonomno in odgovorno (E). Na noben način ne bo izkoristil klienta (F), ali deloval na način, da bi namerno ali premišljeno škodil klientu (C), itd.
- do samega sebe: praktik bo premislil o vplivu svojega položaja na klienta in bo skrbno izbral najustreznejši način svojega odzivanja na kliente, tako da bo spodbujal njihovo dobro počutje in preprečeval zlorabo, itd.
- do oseb v usposabljanju: učitelji bodo upoštevali učne potrebe študentov in jim zagotovili potrebna učna orodja in informacije. Če študent ni pripravljen spremeniti neetično situacijo, ga bodo učitelji soočili s tem in določili poseben in etično ustrezen način ukrepanja, itd.
- do kolegov: praktik bo sprejel odgovornost za soočenje s kolegom, če obstajajo razumni razlogi, da verjame, da kolega deluje neetično. V primeru neuspele razrešitve problema bo prijavil kolego ustreznemu organu za etična vprašanja (L), itd.
- do skupnosti: praktik se v okvirih svoje profesionalne odgovornosti zanima tudi za psihološko in fizično zdravje svoje skupnosti, itd.

5. *Zavezanost v odnosu* pomeni razvoj pristnega interesa za klientovo dobrobit:

- do klientov: Praktik bo skrbno upošteval medosebni svet posameznika in premislil o svojem vplivu nanj, itd.
- do študentov: učitelj bo učil študente, da morajo upoštevati svet medosebnih odnosov svojih klientov, itd.
- do kolegov: praktik bo vključeval kolege v konference, delil svoje prispevke, itd.

---

¹² Črka v oklepaju se nanaša na prejšnji Etični kodeks EATE

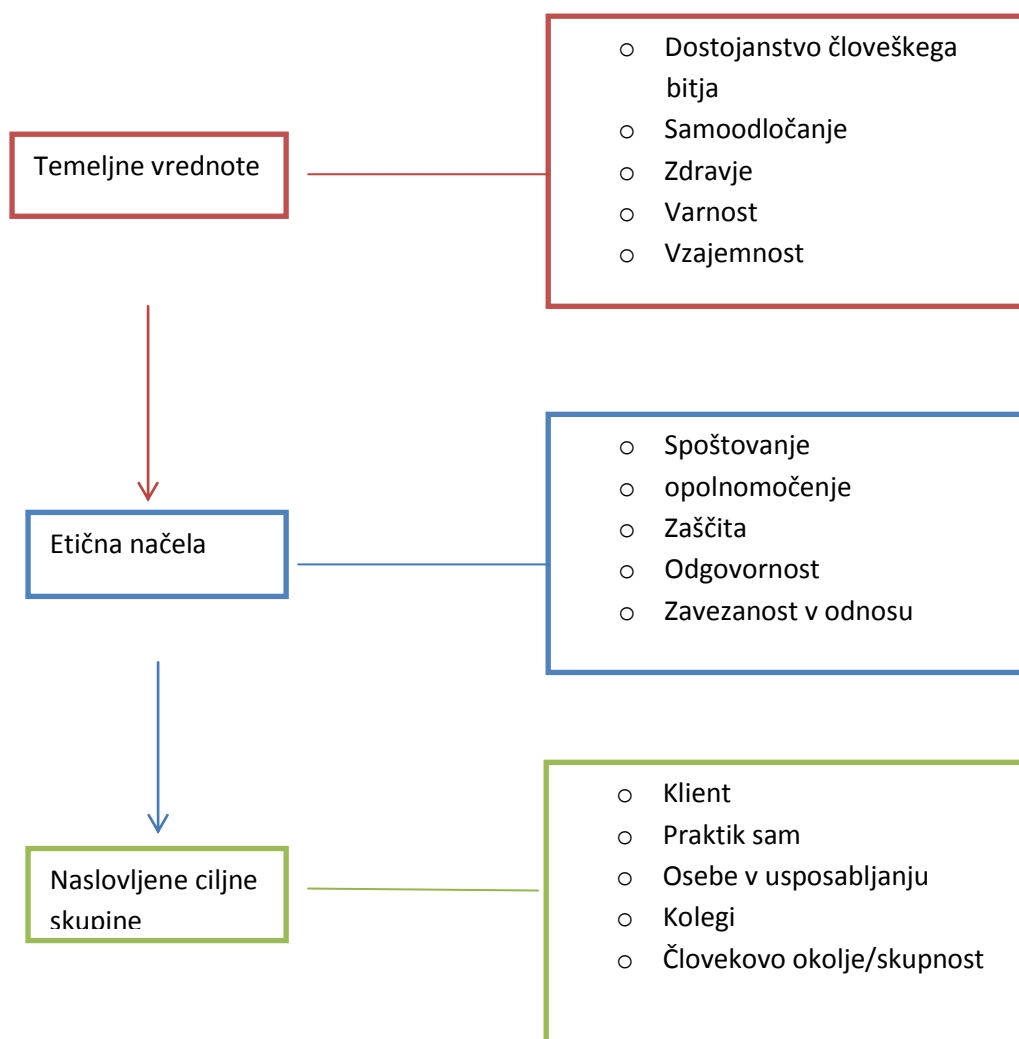
- do skupnosti: praktik bo osveščeno in aktivno deloval v svoji skupnosti, itd.

Z namenom, da bi se odločali etično, so praktikom v pomoč etična načela, da presojuje različne situacije, tako da se bodo premišljeno odločali za akcijo. Vendar pa se lahko zgodi, da se praktiki znajdejo v situacijah, ko ni možno doseči usklajene rešitve z vsemi načeli, ki so na voljo. Ob tovrstni težavi bo praktik moral preučiti specifično situacijo, premisliti o različnih pogledih in sprejeti odgovornost za svoje odločitve.

Spodnja shema (slika 1) je sinteza osrednjega dela Etičnega kodeksa. Za ocenjevanje situacije z etičnega vidika uporabljamo tri različne ravni:

1. Prva raven, *Temeljne vrednote* – uporabne za vsa človeška bitja in z univerzalno veljavo.
2. Druga raven, *Etična načela* – pozivajo h kulturološki interpretaciji in upoštevajo značilnosti različnih poklicnih skupin
3. Tretja raven, *Ciljne skupine, ki jih naslavljamo* – omenja ljudi ali situacije, o katerih je potrebno razmišljati v zvezi z etično prakso.

Slika 1: Sinteza osrednjega dela Etičnega kodeksa: tri ravni analize za etično prakso

III. Del

Od kodeksa k praksi¹³

3.1. Uvod

Kot že rečeno, je namen tega kodeksa zagotoviti TA praktikom referenčni okvir, ki jim bo v pomoč pri razmisleku in analizi situacij z vidika etike, upoštevajoč kompleksnost človeških situacij. Na ta način bodo praktiki zmožni sprejemati ustrezne profesionalne odločitve, ob osredotočanju na vrednote in načela, kakor tudi norme in prepovedi. Kodeks poudarja odgovornost praktika pri odločanju, kako ukrepati na njegovem specifičnem področju, to je na psihoterapevtskem, svetovalnem, izobraževalnem ali organizacijskem.

Pričujoči Kodeks poudarja pomen etične drže, ki se mora odraziti v etičnem vedenju. Namenjen je široki uporabi za analizo situacij, v katerih bo TA praktik ukrepal pri svojem delu, na način, da bo prispeval k rasti klienta/ke v njegovi sredini (skupnosti).

Vsak član EATE (1.5.2.) se zaveže, da bo uporabljal Etični kodeks kot referenco v svoji poklicni dejavnosti in ga bo povezal z deontološkimi smernicami, skladno z nacionalno zakonodajo svoje države.

Ta kratki sklop je pripravljen kot most do etične prakse. Pripravljen je grafični instrument, ki pomaga vizualizirati kompleksnost, ki jo zahteva uporaba kodeksa v praksi.

To orodje – tabela za etično presojanje – pomaga TA praktikumu, da samostojno razmišlja o etiki, pri čemer prevzema odgovornost za izbiro ustreznih posegov, za katere se bo odločil na podlagi skrbne in poglobljene analize in ocene situacije.

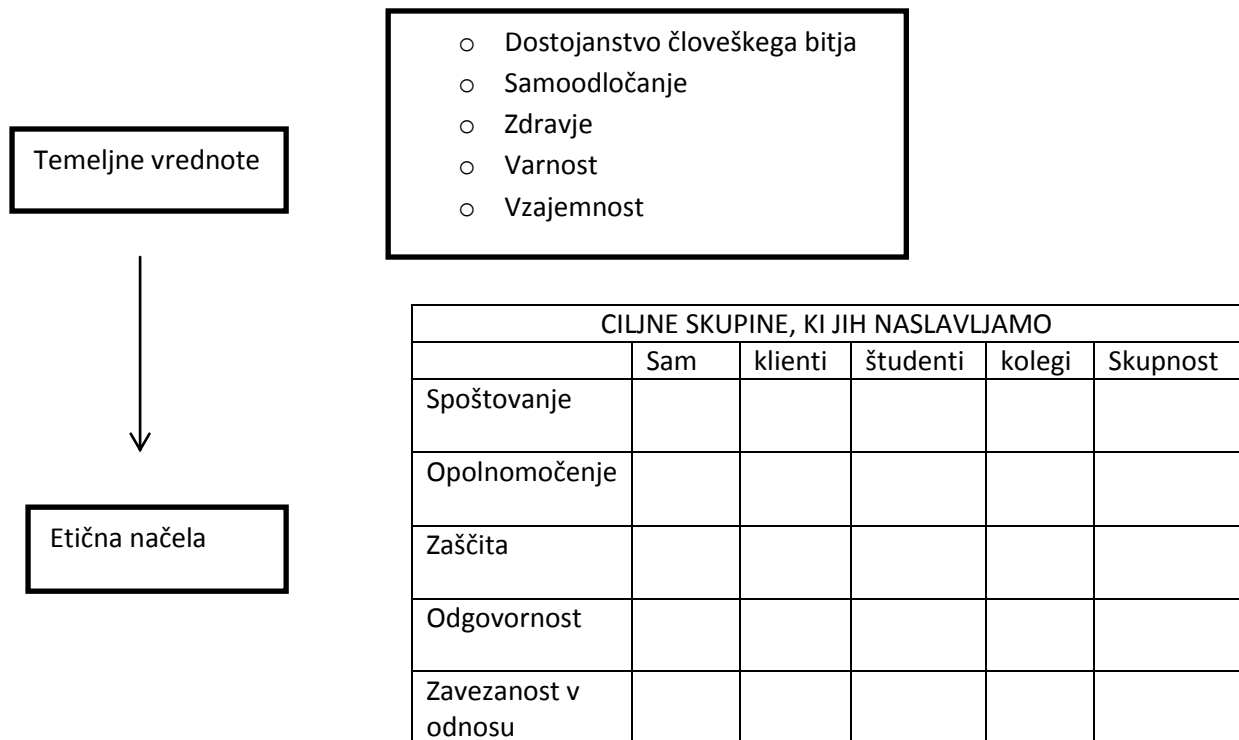
3.2. Tabela za etično presojanje

Tabela na sliki 2 predstavlja ključne točke, opisane v II. delu tega Etičnega kodeksa EATE. Osnovan je na tretji osnovni predpostavki, omenjeni v odseku 1.2. tega Kodeksa: Etika opredeljuje vrednote, ki pomagajo ljudem realizirati svoje potenciale kot človeška bitja. Vrednote podpirajo etična načela kot vodila za uresničitev vrednot. Načela, ki podpirajo deontološke smernice, so vodila k profesionalni praksi.

---

¹³ Manjka !

Slika 2: Tabela za etično presojo po Etičnem kodeksu EATE

Slika 2 grafično prikazuje, da temeljne vrednote določajo osnovo in podlago za etična načela, ki jih je potrebno uporabljati v praksi. Puščica od temeljnih vrednot k etičnim načelom kaže na potrebo po tem, da se določeno vprašanje presodi najprej v smislu temeljnih vrednot. Nadaljnji korak je prepoznati etična načela, ki so pomembna za situacijo, upoštevajoč delovno področje. Ta tabela je koristna pri usmerjanju ukrepov v okviru prakse.

Spodnji del slike sestoji iz dvodimenzionalne tabele, ki poudarja in omogoča, da si nazorno prikažemo kompleksnost etičnega presojanja. Razmisliti moramo o etičnih načelih glede na različne ciljne skupine v situaciji, da bi presodili, katerim od njih je potrebno posvetiti posebno pozornost za ukrepanje. Pogosto morajo praktiki posvetiti pozornost različnim skupinam in načelom hkrati.

Praktiki se morajo zavedati potencialnih konfliktov, ki nastanejo pri izbiri posameznega ukrepa. TA praktik se bo odločil premišljeno, tako da oceni ciljno skupino v določeni situaciji (praktik sam, klienti, študenti, kolegi, skupnost) in razmisli o učinkih na osebe ter upošteva njihove lastne poglede, občutljivosti, zgodovinske, kulturne vidike in vrednote.

3.3. Zaključek

Priti do pravilne etične odločitve je pogosto težaven in resen proces, ki izhaja iz kompleksnih postopkov, ki jih TA praktik opravi s premislekom ob postavljanja prioritete med pomembnimi

vprašanji, ki jih je v poklicni praksi potrebno upoštevati, v luči osnovnih vrednot, etičnih načel in različnih ciljnih skupin. Perspektiva Etičnega kodeksa EATE je povečati odgovornost praktikov, kar je veliko težje kot le odključati seznam norm in prepovedi, saj upošteva kompleksnost človeškega življenja in posledično pomen razmisleka o vrednotah, namerah, stališčih, željah in strahovih, skupaj z vedenjem.

Dodatek

Členi Splošne Deklaracije o človekovih pravicah, povezani z temeljnimi vrednotami

1. člen: Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.

2. člen: Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to Deklaracijo, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, narodni ali socialni izvor, premoženje, rojstvo ali kakršnokoli drugo okoliščino. Nadalje ni dopustno nikakršno razlikovanje glede na politično ali pravno ureditev ali mednarodni položaj dežele ali ozemlja, ki mu kdo pripada, pa naj bo to ozemlje neodvisno, pod skrbništvom, nesamoupravno ali kakorkoli omejeno v svoji suverenosti.

3. člen: Vsakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.

18. člen: Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi; ta pravica vključuje svobodo spreminjati vero ali prepričanje, kakor tudi njuno svobodno, javno ali zasebno izražanje, bodisi posamezno ali v skupnosti z drugimi, s poučevanjem, z izpolnjevanjem verskih dolžnosti, z bogoslužjem in opravljanjem obredov.

19. člen: Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nemoteno izraža svoje mišljenje, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s pomočjo katerega koli medija in ne glede na meje med državami.

22. člen: Vsakdo ima kot član družbe pravico do socialne varnosti in pravico do uživanja, s pomočjo prizadevanja svojih skupnosti in mednarodnega sodelovanja in v skladu z ureditvijo in sredstvi neke države, ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic, nepogrešljivih za njegovo dostojanstvo in svoboden razvoj njegove osebnosti.

23. člen: (1) Vsakdo ima pravico do dela in proste izbire zaposlitve, do pravičnih in zadovoljivih delovnih pogojev in do varstva pred brezposelnostjo. (2) Vsakdo ima, brez kakršnekoli diskriminacije, pravico do enakega plačila za enako delo. (3) Vsakdo, kdor dela, ima pravico do pravične in zadovoljive nagrade, ki zagotavlja njemu in njegovi družini človeka vreden obstoj in ki naj se po potrebi dopolni z drugimi sredstvi socialnega varstva. (4) Vsakdo ima pravico sodelovati pri ustanavljanju sindikata ali pridružiti se sindikatu za zavarovanje svojih interesov.

24. člen: Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa, vključno z razumno omejitvijo delovnih ur, in pravico do občasnega plačanega dopusta.

25. člen: (1) Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in blaginjo, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami; pravico do varstva v primeru brezposelnosti, bolezni, delovne nezmožnosti, vdovstva ter starosti ali druge nezmožnosti pridobivanja življenjskih sredstev zaradi okoliščin, neodvisnih od njegove volje. (2) Materinstvo in otroštvo sta upravičena do posebne skrbi in pomoči. Vsi otroci, bodisi da so rojeni kot zakonski ali zunaj zakonske skupnosti, uživajo enako socialno varstvo.

29. člen: (1) Vsakdo ima dolžnosti do skupnosti, v kateri je edino mogoč svoboden in popoln razvoj njegove osebnosti. (2) Pri izvajanju svojih pravic in svoboščin je vsakdo podvržen samo takšnim omejitvam, ki so določene z zakonom, katerih izključni namen je zavarovati obvezno priznanje in spoštovanje pravic in svoboščin drugih ter izpolnjevanje pravičnih zahtev morale, javnega reda in splošne blaginje v demokratični družbi. (3) Te pravice in svoboščine se v nobenem primeru ne smejo izvajati v nasprotju s cilji in načeli Združenih narodov.

Prevod
Judita Bagon, Igor Ravnik
29.1.2014